ורבי יוחנן אמר כדייני דקיסרי כו'. דקסבר אמתא בריבועא תרי אמתא באלכסונא [א] וליתא להך דדייני דקיסרי כדאמר בפ"ק דסוכה (דף מ:) דהא קא חזינא דלאו הכי הוא [ב] שכל האורך והרוחב לא הוי אלא תרי אמה ואע"ג דהתם מפרש שפיר מילתיה דר' יוחנן הכא לא מצי לאוקומי אלא כדייני דקיסרי וכי היכי דאמר התם דליתא לדייני דקיסרי ה"נ ליתא לדרבי יוחנן דהכא וקשה היאך טעו דייני דקיסרי הא קא חזינן דלאו הכי הוא ועוד דכי היכי דקאמר עיגולא מגו ריבועא ריבועא דהיינו מכל הריבוע [ג] הכי נמי הוה להו למינקט ריבועא מגו עיגולא תילתא מכל העיגול שהוא פלגא מן הריבוע שבפנים או הוי להו למינקט עיגולא מגו ריבועא תילתא מן העיגול שבפנים וי"מ דדייני דקיסרי לא דברו אלא לענין קרקע שבתוך הריבוע והעיגול [ד] לענין זה דבריהם אמת שכשתעשה ריבוע ב' אמות על ב' אמות ותעשה עיגול בפנים ב' על ב' ועוד ריבוע בתוך העיגול תמצא

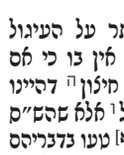

בריבוע החיצון תרבע תחיכות אמה על אמה ובעיגול מתוך ריבוע שלם תחיכות של אמה על אמה דמרובע יותר על העיגול רביע ובריבוע הפנימי אין בו כי אם ב' שהרי הוא חציו של חיצון [ה] דהיינו תילתא פחות מן העיגול [ו] אלא שהש"ס בסוכה ור' יוחנן דהכא [א] טעו בדבריהם והיו סבורים שעל ההיקף אמרו והשתא אתי שפיר מה דנקט פלגא דהכל קאי אריבוע החיצון כלומר עיגולא מגו ריבועא ריבועא כלומר פחות רביע מריבוע החיצון ריבועא מגו עיגולא פלגא ממה שנשאר בריבוע החיצון על ריבוע הפנימי דהוא נמי חציו של פנימי:

ובלבד שלא יורידו [ז] למטה. דוקא לפי שאין פתח ביניהם שאין החצירות יכולין לערב יחד [ז] אבל אם יש פתח בכותל זה ועירבו מותר להוריד [ח] ולהניח לבתים מן החצר ומן הבתים מעלין על הכותל ואתיא מתני' דלא כר"ש דלדידיה מותר להוריד ולהניח אע"ג דלא עירבו דאמר לקמן (דף פט.) גגות חצירות וקרפיפות רשות אחת לכליס שבתו בתוכן אי נמי אפילו כר"ש אתיא ומאי למטה למטה לבתים הכי איתא ברש"י כל גגות (לקמן דף לב.) וא"ת ולרבנן אמאי אסור להוריד למטה לחצר הא מודו רבנן דחצירות רשות לעצמן [ט] דאמר רב יהודה בפרק כל גגות (לקמן דף ל:) כשתמצא לומר לדברי רבי מאיר כו' לדברי חכמים גגות וחצירות רשות אחת וקרפיפות רשות אחת ופרש בקונטרס דמותר להוציא מחצר לחצר לרבנן והניח דאייה מבריתא מדתניא התם אנשי חצר ואנשי מרפסת כו' וליכא למימר דעל גבי הכותל כיון דלא ניחא תשמישתא חשיב כקרפף ולהכי אסור להוריד לרבנן דחצר וקרפף שתי רשויות הן דא"כ אפילו יש פתח ביניהן (דף כג.) גבי מזרע רובו הרי הוא כגינה ואסור ואם כן מאי איריא כותל שבין שתי חצירות אפילו יש לו כותל שלו בחצירו יהא אסור להשתמש על גביו אי חשיב קרפף ואומר ר"י דודאי לא מטעם קרפף הוא דאסור אלא משום דאסרי אהדדי והא דשרו רבנן מחצר לחצר היינו דוקא כשלא עירבה כל חצר לעצמה דלא שכיחי מאני דבתים בחצר אבל עירבה כל חצר לעצמה גזרינן דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחצר אחרת [י] וכן מוכחא ההיא דאנשי חצר ואנשי מרפסת בפרק כל גגות (לקמן דף לא.):

ורבי

[ג] הני מילי בעיגולא אבל בריבועא בעינן טפי מכדי [ד] כמה מרובע יותר על העגול רביע בשיתסר סגיא ה"מ עיגולא דנפיק מגו ריבועא אבל ריבועא דנפיק מגו עיגולא בעינן טפי מ"ט משום מורשא דקרנתא [ה] מכדי כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונא [א] בשיבסר נכי חומשא סגיא רבי יוחנן אמר כי [ב] דייני דקיסרי ואמרי לה כרבנן דקיסרי דאמרי עיגולא מגו ריבועא ריבועא מגו עיגולא פלגא: פחות מד' על ד' וכו': אמר רב נחמן [ג] לא שנו אלא חלון שבין ב' חצירות אבל חלון שבין ב' בתים אפילו למעלה מעשרה נמי אם רצו לערב מערבין אחד מ"ט [ד] ביתא כמאן דמלי דמי איתיביה רבא לרב נחמן אחד לי חלון שבין ב' חצירות ואחד לי חלון שבין ב' בתים ואחד לי חלון שבין ב' עליות ואחד לי חלון שבין ב' גגין ואחד לי חלון שבין ב' חדרים כולן ד' על ד' בתוך עשרה תרגומא אחצירות והא אחד לי קתני תרגומא אד' על ד' בעא מיניה ר' אבא מרב נחמן לול הפתוח מן בית לעלייה צריך סולם קבוע להתירו או אין צריך סולם קבוע להתירו כי אמרינן ביתא כמאן דמלי דמי הני מילי מן הצד אבל באמצע לא או דילמא לא שנא אמר ליה אינו צריך סבור מינה סולם קבוע הוא דאינו צריך הא סולם עראי צריך איתמר [ה] אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן [ו] אחד סולם קבוע ואחד סולם עראי אינו צריך: **מתני'** [ז] כותל שבין ב' חצירות גבוה עשרה ורוחב ארבעה מערבין שנים ואין מערבין אחד היו בראשו פירות אלו עולין מכאן ואוכלין ואלו עולין מכאן ואוכלין ובלבד שלא יורידו למטן [ח] נפרצה הכותל עד עשר אמות מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד מפני שהוא כפתח יותר מכאן מערבין אחד ואין מערבין שנים: **גמ'** [ט] אין בו ארבעה מאי אמר רב אויר שתי רשויות שולטת [י] בו לא יזיז בו אפילו מלא נימא

ורבי

הני מילי בעגולא. כלת רוחב דבר עגול הוי טפח ולת רוחב עגול אין רחבו אלא באמצעו ואינן רוחב ד' כלת מרובע בעינן שרחב בדפנותיו כמדת אמצעו: **בשיפסר.** היקף סגיא ד' היקף לכל רוח ד' מרובע: **ה"מ.** דסגי בחטפויי ריבועא למיהוי שיתסר בעגולא דנפיק מגו ריבועא כגון חלון מרובע ד' על ד' היקפו שיתסר ואי מעגלת מגואי דאין רוחב ד' אלא באמצעו אית ליה היקפא תריסר וטפי עליה מרובע רביע: **אבל.** הכא דבעית למינקט ריבוע ד' על ד' והיקפה שיתסר ד' לכל רוח בגו עיגולא לבד מאי דמדלית מעגולא בעי היקפא טפי כדי למנקט בגוויה מורשי דריבועא דהוי ד' הן ואלכסונן: **מכדי כל אמתא כו'.** וסגי ליה דהאי עגולא בפותיא דד' טפחים ואלכסונ' בעיגולא וכל דבר עגול שוה מדת אלכסונו למדת אמצעו דהא אין לו זוויות כמה בעי למיהוי פותיה ד' ותמני חומשי דהוו להו חמשה ותלת חומשי וכי מקפת לעיגולא דהאי שיעורא כמה הוה היקפא חמיסר פושכי ותשעה חומשי דהוה להו שיתסר נכי חומשא: **ריבוע מגו עיגולא פלגא.** בעי למשקל מייה פלגא דהאי שיעורא דפיש דהיינו תילתא דמעיקרא דהוו להו תמניא מכ"ד ופשו להו שיתסר דסבירא להו דכל אלכסונא הכי הוי: **ל"ש.** דבעי' תוך עשרה: **שבין שני גגין.** ואליבא דרבנן דאמרי לקמן [פט.] כשם שדיורין חלוקין למטה כך חלוקין למעלה דלא מצי לטלטל מגג זה לחבירו בלא עירוב: **תרגמא.** להאי בתוך עשרה דקתני משום חצירות: **והא אחד לי קתני.** אלמא כולן שוין: **תרגמא.** לאחד לי דמשמע דכולן שוין אארבעה על ארבעה: **בית ועלייה** של שני בני אדם: **לול.** ארובה בקרקעית העליה והעליה גבוה מקרקע הבית מי אמרי' ביתא כמאן דמלי דמי והוי כמאן דלא גבוה עשרה ואין צריך סולם קבוע להיות שם במקום הפתח להתירן לערב זה עם זה או לא אמרינן כמאן דמלי ובעי סולם למיהוי כפתח ביניהן כדאמרי' בכילד מעברין (לעיל דף עט:) סולם תורת פתח עליו: **מן הצד.** בחלון שבכותל: **מתני' כותל שבין שתי חצירות.** אלי דנקט רחב ארבעה משום סיפא נקט ליה דבעי למיתני היו בראשו פירות אלו עולין מכאן ואוכלין ובלבד שלא יורידו למטה דחשיב רשותא באנפי נפשיה ולא מיבטל לא לגבי האי ולא לגבי האי אבל לענין מיהוי מחילה בכל דהו פותיא הוי אמימה ואין מערבין אחד: **ובלבד שלא יורידו.** דלפרישית: **יותר מלאן.** הוי פירלה והוו להו כולהו כדיורי חצר אחת ואם עירבה כל אחת לעצמה הוו להו כחולקין את עירובן ואוסרין אלו על אלו: **גמ' אויר ב' רשויות שולטות בו.** כיון דלא חשיב למיהוי רשות' בטיל לגבי תרוייהו ורשות ב' החצירות שולטות בו ואוסרין זה על זה ואפי' על ראשו אסור לטלטל:

מעלין

[א] תוס' ד"ה ור"י כו' דהכא טעו. נ"ב וה"ר אמר שטעו אלא שר"י אמר בהיקיפו ר"ל בריבוע החיצון (כלו נמתח תיבה אחת מכ"ר"ק) ואורך האלכסון בעיגול הוא ה' טפחים וג' חומשין ורביע חומש נמצא היקף ריבוע החיצון כ"ב טפחים וג' חומשין. ומ"ש ושנים ומשהו ר"ל בהיקף העיגול כפירש"י אלא שפירושו לגד אחד שהוא נקודת ל"ב (מצוין בכר"ק בציור שבתוס') ואף שמעט יותר מעט הוא מעט קט שיעור גודל הקפת על היתר והוא תלי חומש):

[ב] סוכה מ., ג) [אהלות פי"ב מ"ו לעיל יד: וש"נ], ג) [לעיל מז. וש"נ], ד) [סוכה מ.], ה) גיר' הרא"ש אמר רב יהודה אמר ר"י בר מניומי אמר ר"ל, ו) לקמן פז: ולב., ז) [שם פז:], ח) [בס"א: שולטות],

גליון הש"ס

גמ' ביתא כמאן דמלי דמו. שבת דף ה ע"א:

הגהות הגר"א

[א] [תוס' ד"ה ור"י כו' דהכא טעו. נ"ב וה"ר אמר שטעו אלא שר"י אמר בהיקיפו ר"ל בריבוע החיצון (כלו נמתח תיבה אחת מכ"ר"ק) ואורך האלכסון בעיגול הוא ה' טפחים וג' חומשין ורביע חומש נמצא היקף ריבוע החיצון כ"ב טפחים וג' חומשין. ומ"ש ושנים ומשהו ר"ל בהיקף העיגול כפירש"י אלא שפירושו לגד אחד שהוא נקודת ל"ב (מצוין בכר"ק בציור שבתוס') ואף שמעט יותר מעט הוא מעט קט שיעור גודל הקפת על היתר והוא תלי חומש]:

מוסף רש"י

הני מילי. דבהיקף ג' איכא רווחא טפח, בעיגולא. רוחב טפח יש בו והוא עגול, וכל עגול אין רחבו אלא באמצעו (סוכה מ.). כמה מרובע יתר על העגול רביע. מתני' היא, והדבריס נראים לעניים, דאילו אמה עגולה מוט שלא אמות מקיפה, ואמה מרובעת צריכה מוט ד' לסובבה, אמה לכל רוח (סוכה מ. וכעי"ז לעיל יד:). ה"מ עיגולא דנפיק מגו ריבועא. אם היקפת בחוט של ט"ז אמה בקרקע בריבוע תמצא בחוטו ארבע מרובעות ואם תיתי צריך לעגלו מבפנים ולהוציא קרנות ריבועו אתה עוגלו בחוטו י"ב ומצא אילון יתר על הפנימי רביע (סוכה מ.). כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונא. כשאתה מודד אלכסון שלהם אתה מוצא לכל אמה שבריבוע מוספת שני חומשים, כך שיערו חכמים (סוכה מ.). עיגולא מגו ריבועא ריבועא. מפיק מן הריבוע כשאתה עוגל את המרובע מתוכו (שם). ריבועא מגו עיגולא פלגא. כשאתה מרבע בתוך העיגול אתה מוצא ממנו חצי השיעור הנאמר בו דהיינו תילתא דכולא (שם מ:). אויר שתי רשויות שולטת בו. דכיון דלא הוי ד' על ד' לא הוי רשותא לנפשיה ושולטין שניהם בתחתו (לקמן פז:). לא יזיז בו. בראשו, וכל שכן שלא יוריד המיטה כלום ולא יעלה מן החצירות עליו כלום (שם).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מעלין. מחליטין לראשו והוא הדין דמורידין דמקוס פטור הוא ובטיל לכאן ולכאן להקל: **מקוס שאין בו ד'.** רוחב ועומד בין רה"י לרה"ר ויש לנו היכר כגון גבוה מן הארץ ג' ואילו היה רוחב ד' היה נקרא רשות לעצמו והויא כרמלית ואסור לכאן ולכאן אבל עכשיו נקרא מקוס פטור ומותר לכאן ולכאן לכתף עליו משאוי שלהן: **ובלבד שלא יהליפו.** דרבנן היא דאילו חיובא ליכא דבעינן עקירה מרשות זו והנחה לרשות זו והכא עקירה מרה"י גמורה והנחה למקוס פטור ועקירה ממקוס פטור והנחה לרה"ר גמורה: **ורב ליה דרב דימי.** בתמיה. והא מתניתא היא במסכת שבת בפ"ק [דף ו.] עומד אדם על האסקופה נוטל מעני ונותן לו מבעל הבית ונותן לו ובלבד שלא יטול מזה ויתן לזה: **רשויות דאורייתא.** כגון רשות רביס ויחיד: **דרבנן.** חצירות דרשות יחיד ויחיד הוא ומדרבנן הוא דאסור: **ולידו אחד שוה לארץ.** כלומר גבוה הוא מן האחת ונמוך הוא לאחרתה כגון שקרקעיתה של זו גבוה. כל כמה דלא גבוה י' קרי ליה שוה לארץ: **נותנין אותו.** להעלות ולהוריד מעליו וחבירו אסור: **חריץ.** על פני אורך החצירות מבדיל בין זו לזו הוי מחיצה מעלייתא: **שוה לארץ.** שאינו עמוק ממנה י' כגון שקרקעיתה נמוך: **אימא לא.** משתרי לדלידיה נמי תשמישו בקשה הוא: **לא בעיתא תשמישתיה.** מה שמניח בו משתמר: **בעיתא תשמישתיה.** שנופלים החפצים: **לא למעט.** אכותל קאי. וקס"ד שעשה תל עפר למטה בקרקע סמוך לכותל או בנה איצטבא או הניח שם פספסים: **אם יש במעוטו ד'.** אורך בגד משך הכותל הוי כפתח וכיון דממנו ולמעלה לא גבוה עשרה משתמש בכל הכותל שהרי תשמישו בנחת שעולה לו דרך פתחו: **אי אהני מעוטא.** למיהוי פתחא כוליה שרי: **ואי לא אהני.** הא בטיל ליה: **אמר רבינא.** לאו מלמטה עסקינן דהתם ולאי בגיר מד' לא מהני למידי אלא כגון שעקר חוליא מראשו מגובהו של כותל קרי ראשו כדתנן היו בראשו פירות [עו:] הלכך אי הוי מעוטא ארבעה אורך הוי פיתחא לכל הכותל בגיר מהכי פיתחא הוא דלא הוי אבל לאשתמושי ביה שרי דכיון דלא גבוה י' לא הוי רשותא: **לפה ספל.** סמוך לכותל ומיעבו גובהו מעשרה. כל הני מיעוטי כגון דליכא י' מראשו לראש הכותל: **מאי הוי.** אכתי ניטל בשבת הוא: **פגה.** תאנה בוסר שטומנין אותה בתבן להתבשל ותבן מוקצה הוא ואסור לטלטלו כגון שהקלהו לגבון לבנים: **וחררה שהטמינה.** אתמול בגחלים ועכשיו כבו ומ"מ מוקצין הן. אבל לא כבו לא דמתוך שנהפכים מכבה את [ד] התחתונות ומבעיר את העליונות כדאמרינן בברייתות (דף כ.): **דאית לה אוגייס.** כעין ספלים שלנו דעכשיו עפר מונח עליהן והוי מזיז עפר ממקומו ודומה לחופר: **הטומן.** להגניע:

מקצת

תוספת קאמר דאין צריך לעשר הואיל והיו מתוקנים מקודם לכן ודוקא נקט הטומן אבל אם לשם נטיעה עושה חושש משום כולם:

מקצת

מן התורה דהא שתיהן רשות היחיד, אבל התם דחד מינייהו רשות היחיד גמורה ואידך הוי כרמלית שדומה לרשות הרבים אינם צריכים חיזוק. ריטב"א. [ז] אע"ג דאליבא דרב קאמר דאית ליה טעמא דחיזוק הכא. תוס' הרא"ש. [ח] דדוקא ברשויות דאורייתא הוא דאין מחליפין אבל ברשויות דרבנן מחליפין. מי' הר"ן. [ט] דמשמע אבל לאחלופי לא. רש"י לקמן פז: ד"ה הסיא. [י] תלמידו של ר' יוחנן. ריטב"א לקמן פז: [יא] ורב דימי פליג עלה דסבר דברשויות דרבנן מותר להחליף לר' יוחנן, ואמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן. שם. [יב] שהרי פרוץ במלואו. תוס' הרא"ש. [יג] [ד]הו"ל תולש שהוא מלאכה גמורה. ריטב"א.

ורבי יוחנן אמר אלו מעלין בו'. פירוש מן הבית דמן החלר אפילו בראחד ד' שרי [א] דכר"ש מוקי לה רבי יוחנן לקמן ברישא כל גגות (דף לג.): **עולין** אין מעלין **לא.** תימה דמאי קס"ד וכי לא ידע דרבי יוחנן מיירי בתוך [ב] וי"ל דס"ד דטעמא דרבי יוחנן [ג] (ה) משום דאין רגילות להשתמש שם ולא אסרי אהדדי והוא הדין ברוחב ד' כיון שהוא גבוה י' ואין נח להשתמש שם [ד] ולהכי לא פריך אלא לר' יוחנן אבל לרב דטעמא משום דבטל הוא לא שייך אלא באין בו ד' על ד': [ה] **הכא** במאי עסקינן ברשויות דרבנן. נראה דוקא כי הכא שהכל רה"י אלא שלא עירבו אבל מקום שאין בו ד' על ד' שבין רה"י לכרמלית אין נראה שיחלוק רב אלא מותר לבני רה"י ולבני כרמלית לכתף עליו [ו] ונקט מוכח כן בפ"ק (דף ט.) דמוקי רבא הא דאמר רב תוך הפתח אע"פ שאין בו ד' על ד' צריך לחי אחר להתירו הפתוח לכרמלית משום דמצא מין את מינו ולרה"ר שרי ולא קאמר משום דעשו חיזוק [ז] אלא ולאי אף לרב בין כרמלית לרה"י לא עשו חיזוק ומיהו מצינו למימר דהתם לא נקט טעמא דחיזוק משום דלאית ליה טעמא אחרינא:

ברשויות דרבנן. בפרק בילד (ג) משתתפין מיקל רב דימי טפי משמיה דרבי יוחנן ברשויות דרבנן ושרי אפילו להחליף כשיש בין רשות היחיד לכרמלית מקוס שאין בו ד' על ד' [ח] והא דאמר ר' יוחנן הכא אלו מעלין מכאן ואוכלין [ט] מסיק דזעירי [י] אמרה [יא]:

כותל שבין ב' חצירות גבוה עשרה וצדו אחד שוה לארץ. לאו שוה ממש קאמר דאם כן לאו הייגו כותל אלא הכל היא קרקעית חלר אלא כל שאין גבוה י' שוה לארץ קרי ליה כך פי' בקונטרס וא"ת לרב אסדא דאמר בפרק כל גגות (לקמן דף לג.) גילוד ה' ומחילה ה' אין מצטרפין מאי קאמר נותנין אותו לזה ששוה לארץ הא אין מטלטלין בעליונה אלא בד' [יב] וי"ל דמכל מקום נפקא מינה דתוך ד' (ג) מיהא שרי לטלטל מן הכותל לעליונה:

הטומן לפת וצנון בו'. בשלא השריש אילרי דכשהשריש לא היו ניטלין בשבת [יג] ואת"ת בשלמא גבי כלאים ושביעית אצטריך לאשמועי' דלא גזרינן כשמתכוון להטמין אטו דילמא אתי ליטע אבל מעשר מה שייך כאן אפי' השריש כיון דליכא תוספת ואי' (ד) נקטינן לענין דשרי לעשר עליו מן התלוש או ממנו על התלוש ולא חיישינן דילמא אתי לפרושי מן התלוש על המחובר ומן המחובר על התלוש א"כ הוה ליה למנקט תרומה דגבי מחובר ותלוש רגיל להזכיר תרומה בכל מקום אין תורמין מן התלוש על המחובר פירות ערוגה זו תלושין יהיו תרומה על פירות מחוברין ואור"י דרגילות הוא שמתוספין מחמת ליחלוחית הקרקע כעין שאנו רואין שומין ובצלים שמתוספין אפילו כשמונחים בחלון ועל אותה תוספת קאמר דאין צריך לעשר הואיל והיו מתוקנים מקודם לכן ודוקא נקט הטומן אבל אם לשם נטיעה עושה חושש משום כולם:

מקצת

ורבי יוחנן אמר [א] אלו מעלין מכאן ואוכלין ואלו מעלין מכאן ואוכלין תנן אלו עולין מכאן ואוכלין ואלו עולין מכאן ואוכלין עולין אין מעלין לא הכי קאמר יש בו ארבעה על ארבעה עולין אין מעלין לא אין בו ארבעה על ארבעה מעלין נמי ואזדא רבי יוחנן לטעמיה (ו) דכי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן מקום שאין בו ארבעה על ארבעה מותר לבני רשות הרבים ולבני רשות היחיד לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו ורב לית ליה דרב דימי אי ברשויות דאורייתא הכי נמי הכא במאי עסקינן ברשויות דרבנן (ז) [ב]וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה אמר רבה (ג) (אמר) רב הונא אמר רב נחמן (ד) [ג]כותל שבין שתי חצירות צידו אחד גבוה עשרה טפחים וצידו אחד שוה לארץ נותנין אותו לזה ששוה לארץ משום דהוה לזה תשמישו בנחת ולזה תשמישו (ח) בקשה וכל לזה בנחת ולזה בקשה נותנין אותו לזה שתשמישו בנחת (ט) אמר רב שיזבי אמר רב נחמן [ד]חריץ שבין שתי חצירות צידו אחד עמוק עשרה וצידו אחד שוה לארץ נותנין אותו לזה ששוה לארץ משום דהוה ליה לזה תשמישו בנחת ולזה תשמישו בקשה וכו' וצריכי דאי אשמעינן כותל משום דבגובהא משתמשי אינשי אבל חריץ בעומקא לא משתמשי אינשי אימא לא ואי אשמעינן בחריץ משום דלא בעיתא תשמישתא אבל כותל דבעיתא תשמישתא אימא לא צריכא בא למעטו אם יש במיעוטו ארבעה מותר להשתמש בכל הכותל כולו ואם לאו אין משתמש אלא כנגד המיעוט [ה]מה נפשך אי אהני מעוטא בכוליה כותל לישתמש אי לא אהני אפילו כנגד המיעוט נמי לא אמר רבינא [ו]כגון שעקר חוליא מראשו אמר רב יחיאל [ז]כפה ספל ממעט ואמאי דבר הניטל בשבת הוא ודבר הניטל בשבת אינו ממעט לא צריכא דחברה בארעא וכי חבריה בארעא מאי הוי והא תניא [ח]פגה שהטמינה בתבן וחררה שהטמינה בגחלים אם מגולה מקצתה נטלת בשבת הכא במאי עסקינן דאית ליה אוגניים וכי אית ליה אוגניים מאי הוי והתנן [ט] הטומן לפת וצנון תחת הגפן בזמן

שמקצת

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה עולין וכו' דטעמא דר' יוחנן דמשום וכו' להשתמש שם לא כל"ל ואות ו' נמחק: (ב) ד"ה ברשויות דרבנן בפרק בילד נ"ב דף פז: (ג) ד"ה כותל וכו' דתוך ד' אמות מיהא שרי: (ד) ד"ה הטומן וכו' ולאי נקטיה לענין וכו' אתי לאפרושי מן:

מוסף רש"י

מקום שאין בו ארבעה על ארבעה. עומד בין רשות הרבים לרשות היחיד הואיל וליכא מקום פשוט לאו רשות באנפי נפשיה הוא וטיול להכא ולהכא, והייגו מקום פטור (לעיל ט.). **ובלבד שלא יחליפו.** דלא לימרו דקא מעייל מרשות הרבים לרשות היחיד ואתי למישדי הוצאה בשבת (שם). **יותר** משל תורה. יותר ממה שעשתה תורה לדבריה (זבחים קא.). **פגה.** תאנה שלא נבשלה כל צרכה וטומנין בתבן להתבשל ותבן מוקצה הוי לטיט (שבת קכג.). **אם** מגולה מקצתה. שיכול לאוחזה במקום המגולה, דאפילו טלטול מן הצד ליכא, שאין צריך להגביה התבן אלא מגביה מקום המגולה והתבן נשמט ונופל (שם). **הטומן לפת.** להשתמר בקרקע שבן דרכו (שבת נ:).

מוסף תוספות

א. ואילו בסמוך אמרינן דיש בו ד' עולין אין מעלין לא. ריטב"א. ב. ועוד, כיון דלא היה יודע לחלק דאין בו ד' שאני, א"כ מאי אירא דפריך לר' יוחנן דהכי משמע, גם לרב הוה מצי למיפרך, דרב קאמר דלא יזיז בו אפי' מלא נימא, והכא קאמר במתניתין מיהא דעולין. תוס' רי"פ. ג. דאמר שאין אויר שתי רשויות שולטות בו. ריטב"א. ד. ופריק דלאו משום האי טעמא, אלא דכל שאין בו ארבעה לא חשיב ובטיל והוה ליה כמקום פטור. רשב"א. ה. דכי לית ביה ד' בטיל להכא ולהכא ושתי רשויות שולטות בו ואסרי אהדדי, אבל כי אית ביה ד' על ד' לא. תוס' רי"פ. ו. דליכא למימר דאתו לזלזולי אלא בששתיהן רשויות דרבנן כגון הכא דשתי חצירות רשות אחת אינם צריכים חיזוק. ריטב"א. ז. אע"ג דאליבא דרב קאמר דאית ליה טעמא דחיזוק הכא. תוס' הרא"ש. ח. דדוקא ברשויות דאורייתא הוא דאין מחליפין אבל ברשויות דרבנן מחליפין. מי' הר"ן. ט. דמשמע אבל לאחלופי לא. רש"י לקמן פז: ד"ה הסיא. י. תלמידו של ר' יוחנן. ריטב"א לקמן פז: יא. ורב דימי פליג עלה דסבר דברשויות דרבנן מותר להחליף לר' יוחנן, ואמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן. שם. יב. שהרי פרוץ במלואו. תוס' הרא"ש. יג. [ד]הו"ל תולש שהוא מלאכה גמורה. ריטב"א.

רבינו חננאל

ור' יוחנן אמר אם יש בכותל ד' ויש עליו פירות, עולין בני אדם מחצר זו לחצר זו ואוכלין שם. ואם אין בו ד' אפי' אם אינו להעלות בו מעלין. ר' יוחנן לטעמיה, דאמר מקום שאין בו ד' על ד' מותר לבני רשות הרבים ולבני רשות היחיד לכתף עליו, ובלבד שלא יחליפו זה מזה. ואמרינן וכי רב לית ליה הא דר' יוחנן. לעולם אית ליה וכי אית ליה לרב האי סברא ברשויות דאורייתא כגון רשות היחיד ורשות הרבים, אבל ברשויות דרבנן כגון זה הכותל לית ליה, דסברי(ר') חכמים עשו חיזוק לדבריהם יתר משל תורה, לפיכך אמר אסור להזיז בו אפי' כמלא נימא. אמר רב נחמן כותל שבין שתי חצירות גבוה [י'] ורחב ד', וצידו אחד שוה לארץ [נותנין אותו לזה ששוה לארץ]. היה לזה ששוה לארץ תשמישו בנחת, ולזה שצידו גבוה י' תשמישו בקשה, [נותנין אותו לזה תשמישו בנחת] וכל לזה תשמישו בנחת ולזה תשמישו בקשה נותנין אותו לזה שתשמישו בנחת. וכן אמר רב נחמן בחריץ שבין שתי חצירות עמוק י' ורחב [ד'], וצידו אחד שוה לארץ נותנין אותו לזה שתשמישו בנחת כו'. וצריכא דאי אשמעינן כותל משום דבגובהה משתמשי אינשי. פי' עומדין ומשתמשין, אבל חריץ דלא שחו ומשתמשי אימא לא כו'. בא למעט הכותל שגבוה מ' טפחים. אם יש במיעוטו ד' באורך הכותל על ד', מותר להשתמש בכולו. ואם לאו אינו משתמש אלא כנגד מיעוטו. פי' כנגד אותו המקום שמיעטו בלבד. ואמר רבינא כגון שעקר חוליא מראשו של כותל כגון זה אינו משתמש אלא במקום מיעוטו בלבד. א"ר יחיאל כפה ספל בקרקעית הכותל וחבריה בארעא הוי מיעוט ואם (היינו) [רצו] מערבין אחד. ואקשינן עליה וכי חבריה מאי הוי, והתניא פגה טמונה בתבן וחררה טמונה בגחלים ואם מקצתה מגולה ניטלת בשבת. ופריק כגון דאית ליה להאי ספל אוגנים. והן שפתים נמשכות לאחורי הספל ומשתקעין בעפר, ואין מגולין שאינו יכול ליטלו בשבת שהרי אוגנים משוקעין. ואקשינן עליה ואפי' הכי כיון ששולי הספל מגולין הוה ליה כלי שהוא ניטל בשבת, וכל דבר שניטל בשבת אינו ממעט, כדתנן הטומן לפת וצנון תחת (הגפת) [הגפן]

ו א מיי' פ"ג מהל' עירובין הלכה ד טוש"ע סי' שעב סעיף ו:
ז ב שם וכסי' שמו סעיף א:
ח ג מיי' שם הל' טו טור ש"ע שם סי' שעב סעיף ו:
ט ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף יח:
י ה מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף ט:
יא ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:
יב ז מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעיף י:
ח [מיי' פכ"ה מהל' שבת הל' טו]:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מקצת עלין מגולין. משום שבת נקט לה[א] כך פי' בקונטרס ופריך כיון דכל העב מכוסה ואין מגולה אלא מקצת עלין דומה לספל שיש לו אוגנים ואי"ת והא משמע ברים כל הכלים (שבת דף קכג.) דלרבנן דר"א בן תדאי דאית להו טלטול מן הצד שמיה טלטול פוגלא מלמטה למעלה אסור שהעב הוא למטה מ"ש מצמון שמקצת עלין מגולין דשרי ולא חשיב אפי' טלטול מן הצד אע"פ שהעב תחת העלין כולו מכוסה וי"ל דמ"מ קל להגביהו ולנערו מן העפר יותר מכשהוא מונח מלמטה למעלה וא"ת דמשמע הכא דניעור לא חשיב טלטול מן הצד מדשרינן מקצתה מגולה אפילו לרבנן וכמה משניות דשרו לנער כדתנן פרק במה טומנין (שם מט.) ו) נוער את הכסוי והן נופלות ומעות שעל גבי הכר מנער את הכר והן נופלות [ב] ואבן שעל פי החבית מטה על צידה והיא נופלת [ג] וא"כ אמאי אסר רב בפרק כירה (שם דף מג:) גבי מת המוטל בחמה להופכו ממיטה למיטה משום דטלטול מן הצד שמיה טלטול אע"ג דבמניח אסרינן בפרק נוטל (שם דף קמב:) מטעם בשים לדבר האסור מתוך בשבת הוי כמו שכח וכל דבר שדעתו ליטלו בשבת ולא להניחו בו כל השבת אפי' מניח חשיב כשוכח כי הכא דנוער את הכסוי והן נופלות אע"פ שבמתכוין כיסה בדבר שאינו ניטל ואומר ר"י דשאני טלטול דמת שעיקר טלטול לצורך המת עצמו שהוא איסור ולא דמי לכל הני שעושה הטלטול לצורך היתר ולא לצורך איסור כמו לפת וצנון שאין צריך לטלטול עפר וכן גבי גיזי צמר ומעות ואבן א"ל לטלטולם להכי לא מייתי בפרק כירה (שם דף מג:) גבי פלוגתא דרב ושמואל אלא הכא דר' יהודה בן לקיש [ג] דדמיא ליה ולא מייתי עלה פלוגתא דר"א בן תדאי ורבנן והשתא אתי שפיר דלא תיקשי הכא דרב אאמרי בי רב בפרק תולין (שם דף קמא.) דמשמע דסברי דלא שמיה טלטול כי זה אינו נראה לומר דפליגי ואור"י אע"ג דקי"ל בעלמא דטלטול מן הצד לא שמיה טלטול דברים כל הכלים (שם דף קכג.) פסיק רב נחמן בר"א בן תדאי בההוא דמת הלכה כרב דאסר דקי"ל הלכה כרב באיסורי ומדמסיק עלה דכולי עלמא טלטול מן הצד שמיה טלטול פירוש ר' יהודה בן לקיש ורבנן והוה מצי למימר לא שמיה טלטול ולאוקמי פלוגתייהו בטלטול גמור ואין להאריך כאן:

אי הכי אפי' צורי נמי. משמע הכא דכל סולמות ניטלין בשבת בין מצרי ובין צורי ותימה דבפ"ק דבילה (דף ט:) משמע דסולם של עלייה אסור בטלטול ולא שרי התם אלא סולם של שובך משום דשובכו מוכיח עליו ואפי' הטוי סולם של עלייה אסר התם לגישנא בתרא דבני ר' חייא ועוד דר' חייא גופיה דאסר התם משמע בשמעתין דשרי דס"ל סולמות של בגל לריכין קבע ודוחק להעמיד בסולם של שובך ואין נראה נמי להעמיד הך דשמעתין כרב חנן בר אמי דמפרש התם [ד] דברה"ר פליגי אבל ברה"י מותר לית הלכתא הכי אלא כרב קי"ל דאמר כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפי' בחדרי חדרים אסור וכן פסק במגילת סתרים ואור"ת דהכא בסולמות של בית שדרך לטלטל מזויה לזויה ולא דמי לסולמות של עלייה שהם גדולים וחזו להטיח בהן גגו וכן סולמות של שובך וה"ר אברהם מפרש דהתם בי"ט שמולין הסולם ברה"ר [ב] ורואין אותו ואומר להטיח גגו לריך וכיון דאסור ברה"ר אסור בחדרי חדרים אבל בשבת דאין רגילות להוליכו ברה"ר [ג] לא גזור בחצר ולפי פירוש זה אסור לטלטל סולמות שלנו בי"ט: **אם** יש באיצטבא התחתונה ארבעה ממעט. פי' בקונט' אורך ארבעה ובה נתמעט גובהו של כותל מעשרה ומשמע דלא בעי ד' על ד' וכן פירש סולם ששליבותיו פורחות כעין סולמות שלנו אורך החוזקים יכול להיות ארבעה אבל אין רחבים ארבעה שעושין כמין מקלות דקיס ותימה דבסמוך בעינן שיגיע סולם עד ראש הכותל [ד] דבעי סולם י"ד או ז' ומשהו ואין לומר דהתם בדלית ביה ד' דתסתם סולם ברחב ד' מיירי אלא היכא דקאמר כל שהוא כמו גבי זיז דמשום זיז לא בעי רוחב ד' וכן משמע דקאמר לקמן [דף עח.] סולם מכאן וסולם מכאן וקשין באמצע מהו חקק להשליש בכותל בכמה [ה] משמע דבעי רחב ארבעה ודוחק לומר דהא דבעינן שיגיע לראש הכותל ולא סגי במה שמיעטו מיירי כשיש בין זה לזה ג' ושליבה התחתונה נמי גבוה מן הארץ שלשה דהוי מיעוט באויר ולא שמיה מיעוט ומפרש ר"י דהכא בעינן ארבעה על ארבעה שיהא ראוי לעמוד ולהתעכב עליו ולעלות על הכותל ולהכי לא בעינן אלא שיתמעט הכותל מעשרה אבל לקמן בעי שיגיע עד ראש הכותל לא מיירי ברחב ד' על ד' [ה] וסולם ששליבות פורחות לא כעין סולמות [ד] אלא כעין מדרגות שקורין גרד"ש ולא כעין מדרגות של אבנים שעושין כמין סטיו לפנים מסטיו אלא המדרגות בולטין זה על גב זה שיש חלל ואויר בין שליבה לשליבה וחזו ל' פורחות כמו נמלא כשם פורח על גבי אמה יסוד ואמה סובב דפרק קדשי קדשים (זבחים סב:) והשליבות רחבות ארבעה על ארבעה ולהכי ממעטו ואיצטריך לאשמעינן באיצטבא ובסולם ששליבותיה פורחות דאי אשמעינן באיצטבא הוה אמינא דסולם שאין [ה] התחתונה ארבעה ויש בעליונה ארבעה אפי' יש בין זה לזה שלשה ממעטו דלא חשיב מיעוט באויר כיון דמאחורי הסולם מחובר הכל יחד דהוי כאיצטבא אחת ואי אשמעינן סולם הוה אמינא דאיצטבא אפי' אין בין זה לזה ג' הוי מיעוט באויר דאין האיצטבא התחתונה מבטלת האויר ולא חשיבא כסולם כל שהוא דחזי לעלייה ומבטל האויר שתחת הזיז ור"ת מפרש דהא דבעי שיגיע סולם [ו] על ראש הכותל היינו בסולם שאין קבוע ואין נראה לר"י דגבי לול הפתוח לעלייה מיבעיא לן לעיל [ו] אי לריך סולם קבוע או לאו משמע דבכל דוכתא בעינן סולם קבוע ועוד שאינו קבוע כיון דניטל בשבת אפי' מגיע עד ראש הכותל אין לו להועיל כמו חריץ שבין שתי חצירות דתנן לקמן [ז] אפי' מלא קש או תבן מערבין שניס ואין מערבין אחד לפי שאין קבוע שם ועתיד ליטלו: אלא

שמקצת עלין מגולין אינו חושש [א]לא משום כלאים ולא משום מעשר [ב]ולא משום שביעית [ג]וניטלין בשבת לא צריכא דבעי מרא וחצינא: סולם המצרי אינו ממעט והצורי ממעט: היכי דמי סולם המצרי אמרי דבי רבי ינאי [ד]כל שאין לו ארבעה חווקים אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי מאי טעמא דסולם המצרי דלא ממעט אמר ליה לא שמיע לך הא דאמר רב אחא בר אדא אמר רב המנונא אמר רב משום דהוה ליה דבר שניטל בשבת וכל דבר שניטל בשבת אינו ממעט אי הכי אפי' צורי נמי [ה]התם כובדו קובעו אמר אביי [ו]כותל שבין שתי חצירות גבוה עשרה טפחים והניח סולם רחב ארבעה מכאן וסולם רחב ארבעה מכאן ואין בין זה לזה שלשה טפחים ממעט שלשה אינו ממעט ולא אמרן אלא דלא הוי כותל ארבעה אבל הוי כותל ארבעה אפילו מופלג טובא נמי אמר רב ביבי בר אביי [ז]בנה איצטבא על גב איצטבא אם יש באיצטבא התחתונה ארבעה ממעט אי נמי אין בתחתונה ארבעה ויש בעליונה ארבעה ואין בין זה לזה שלשה ממעט ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה [ח]סולם ששליבותיו פורחות אם יש בשליבה התחתונה ארבעה ממעט אי נמי אין בשליבה התחתונ' ארבע' ויש בשליבה העליונה ארבעה ואין בין זה לזה שלשה ממעט ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה

זיז

שליבות שלנו שיש אויר בין חווקיהן והיינו פורחות שפורחות זו על זו וזקפו אצל הכותל: **אם יש בשליבה התחתונה ארבעה.** ובה נתמעט הכותל מעשרה ממעט: **אי נמי כו'.** כדפרישית גבי איצטבא ושליבה תחתונה נמי כשאין מונדלת מן הקרקע שלשה קאמר:

זיז

מקצת עלין מגולין. משום שבת נקט ליה דבעי למיתני ניטלין בשבת שנוטלן וחוזן בעלין שלהן: **אינו חושש.** משום כלאי הכרם: **ולא משום שביעית.** אם שנה שביעית היא: **ולא משום מעשר.** לשמא נשרש וניתוסף ואם היה חושש למעשר צריך לעשר את תוספתו ליבא למיחש להכי דלא נשרש: **מרא.** פושיי"ר: **חצינא.** דולדוייר"א: **סולם המצרי.** הואיל וקטן הוא ונוח ליטלו משם אינו ממעט: **חווקין.** איסקלוניי"ש: **כובדו קובעו.** (א) ומתוך שהוא כבד אין נוטלין אותו משם ולא משום איסור אלא משום שקשה ליטלו: **סולם רחב ד' מלאן.** במאלר זו וכן בזו ובהן עולין ויורדין מזו לזו: **ואין בין זה לזה ג'.** כלומר אפי' אינן מכוונין זה כנגד זה אבל אין מרוחקין זה מכנגד זה ג' הוו כמכוונין והוי פתח ואם רצו מערבין ו' אבל מרוחקין זה מכנגד זה ג' עופיים לאו פתח הוא: **ולא אמרן אלא.** בכותל לר שאין (ב) נוח להלך עליו: **אבל.** יש בראבו"ד' אפילו מופלג טובא שהרי עולה לראשו ומהלך בראשו עד שמגיע לסולם חבירו: **בנה איצטבא.** של עץ: **על גבי האיצטבא.** סמוך לכותל ויש אויר מפסיק בין זו לזו שהיה לעליונה רגלים: **אם יש.** בתחתונה אורך ד' ובה נתמעט גובהו של כותל מי': **ממעט.** דל עליונה מהכא: **אי נמי אין בה ד' ויש בעליונה ד' ואין בין זה לזה ג'.** משבינן להו כחד ואע"פ שהמיעוט הזה קלר מלמטה הואיל ומתמלא שיעורו מלמעלה שפיר דמי אבל יש ביניהן שלשה תרי מינהו ומיעוט באויר לאו שמיה מיעוט: **ששליבותיו פורחות.** שליבות חווקין שקלוניי"ש בלע"ז. מדרגות שלנו שקורין גרדי"ש קרי ליה נמי סולם. וסולם שאינו עשוי כעין מדריגה אלא כעין

מסורת הש"ס

(א) רש"י ד"ה כובדו קובעו דמתוך: (ב) ד"ה ולא אמרן אלא בכותל לר שאין ברחבו ד' שאין נוח להלך עליו אבל יש כל"ל והל"ל: (ג) תוס' ד"ה מקצת וכו' דר' יהודה בן לקיש ורבנן דדמיא: (ד) ד"ה אם יש וכו' לא כעין סולמות שלנו אלא כעין: (ה) בא"ד הוה אמינא דסולם שאין בשליבה התחתונה: (ו) בא"ד דבעי שיגיע סולם עד ראש הכותל:

לעזין רש"י

פושיי"ר [פושוי"ר]. מעדר. דולדוייר"א [דולדדויר"א]. מעצד (מעין גרזן). איסקלוניי"ש או שקלוניי"ש [איסקלונ"ש]. מדרגות. גרדי"ש [דיגרי"ש]. מערכת מדרגות.

מוסף רש"י

שמקצת עליו מגולין. הא דנקט מקצת עליו מגולין משום ניטלין בשבת נקט לה ולא משום מידי אחרינא דאי אין מקצת עליו מגולין אין לו כמה לאוחזה אלא אם כן מזיז הטפר בידיס (שבת נ:). **לא משום כלאים.** דאין זו שמילה (שם נא.). **ולא משום מעשר.** דנמשא בטלה לה אגב קרקע והרי הוא כלוקטה ממתלה ויהא לריך לעשר על הטוסף שמא ניתוסף (שם וכעי"ז שם קיג.). **וניטלין בשבת.** שאוחזה במקצת עליה המגולין ולא חיישי אם הטפר ניחא מגליו (שם נא.).

מוסף תוספות

א. דאם אין לו מקצת עלין מגולין אין לו במה לאחזו אא"כ מזיז עפר בידים. ר"ש כלאים פ"ל מ"ט. ב. דאפשר להוציאו לרשות הרבים. ניטל"פ. ג. שאין יכול להוציאן לרשות הרבים. שם. ד. או לכל היותר שלא יהא רחוק מראש הכותל אלא פחות משלשה טפחים. שם. ה. דכל שמגיע הסולם לראש הכותל לא בעינן שיהא ברוחב השליבה ד' טפחים. שם.

מסורת הש"ס

(ה) לפנינו הגירסא נוטל, (ו) [שבת דף קמב:], (ז) [שבת, (ד) [דף ט.], (ה) [שם ע"ב], (ו) [דף עו:], (ז) [דף עח:],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כובדו קובעו דמתוך: (ב) ד"ה ולא אמרן אלא בכותל לר שאין ברחבו ד' שאין נוח להלך עליו אבל יש כל"ל והל"ל: (ג) תוס' ד"ה מקצת וכו' דר' יהודה בן לקיש ורבנן דדמיא: (ד) ד"ה אם יש וכו' לא כעין סולמות שלנו אלא כעין: (ה) בא"ד הוה אמינא דסולם שאין בשליבה התחתונה: (ו) בא"ד דבעי שיגיע סולם עד ראש הכותל:

לעזין רש"י

פושיי"ר [פושוי"ר]. מעדר. דולדוייר"א [דולדדויר"א]. מעצד (מעין גרזן). איסקלוניי"ש או שקלוניי"ש [איסקלונ"ש]. מדרגות. גרדי"ש [דיגרי"ש]. מערכת מדרגות.

מוסף רש"י

שמקצת עליו מגולין. הא דנקט מקצת עליו מגולין משום ניטלין בשבת נקט לה ולא משום מידי אחרינא דאי אין מקצת עליו מגולין אין לו כמה לאוחזה אלא אם כן מזיז הטפר בידיס (שבת נ:). **לא משום כלאים.** דאין זו שמילה (שם נא.). **ולא משום מעשר.** דנמשא בטלה לה אגב קרקע והרי הוא כלוקטה ממתלה ויהא לריך לעשר על הטוסף שמא ניתוסף (שם וכעי"ז שם קיג.). **וניטלין בשבת.** שאוחזה במקצת עליה המגולין ולא חיישי אם הטפר ניחא מגליו (שם נא.).

מוסף תוספות

א. דאם אין לו מקצת עלין מגולין אין לו במה לאחזו אא"כ מזיז עפר בידים. ר"ש כלאים פ"ל מ"ט. ב. דאפשר להוציאו לרשות הרבים. ניטל"פ. ג. שאין יכול להוציאן לרשות הרבים. שם. ד. או לכל היותר שלא יהא רחוק מראש הכותל אלא פחות משלשה טפחים. שם. ה. דכל שמגיע הסולם לראש הכותל לא בעינן שיהא ברוחב השליבה ד' טפחים. שם.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

זיז היוצא מן הכותל ד' על ד'. וטפחים: והניח עליו סולם כל שהוא. אפילו אין ברחבו ד' והעמידו בקרקע וסמך לראשו בזיז הוי כמד מיעוטא והרי בעליון ארבעה וכגון שאין חוזקו הסולם מרוחקין שלשה: **ולא אמרן אלא דאותביה בהדיה עליה.** סמך לראשו עליו כדפרישית: **אבל**

אלא מאי אית ליך למימר דמנח עליה מידי ומשתמש. אלירוף עשרה לא מיצטריך לטעמא דמנח מידי דאם הכור רחב ד' ואינו עמוק עשרה אלא ע"י לירוף מוליא רה"י גמורה היא[א] ומשתמש ליה שפיר כיון שכותלי הכור מצפנים גבוהים עשרה[ב] וטעמא דמנח עליהן מידי[ג] מה יש להועיל שם כיון דאין מוליא גבוה י' מבחוץ לרה"ר ולא קאי המי טעמא אלא היכא דאין הכור רחב ד' מצפנים[ד] אלא ע"י לירוף מוליא והחוליא גבוה עשרה מבחוץ לרה"ר[ה] דאע"ג דתוכו לאו רה"י הוא על גביו רה"י משום דאי בעי מנח עליה מידי ומשתמש ואע"ג דרבי יוחנן לא הזכיר אלא לירוף עשרה מכל מקום דייק ממילתיה והא לא משתמש ליה משום דר' יוחנן אמתני' דפ' הזורק (שבת דף צט.) קאי כדפירש בקונטרס דשמעינן מינה נמי לירוף ארבעה דהא קתני ורחבן ד' ותימה דאמתני' דלקמן בפ' בתרא (דף צט:) דייק נמי רבי יוחנן הכי גבי בור ברה"ר ומוליתו גבוה עשרה וקתני וקאמר ר' יוחנן בגמ' אפילו תימא בסמוכין והא קמ"ל דבור ומוליתו מצטרפין לעשרה והשתא תרתי למה לי ואור"י דהיא דשבת אלטריך לענין לירוף ארבעה אלא קתני לקמן ומי לאו ההיא דלקמן מהכיא דשבת לחוד לא הוה דייק דהוה אמינא דאגב סלע נקט מוליא הבור דבכל דוכתא רגיל להזכיר מוליא בהדי סלע: **צריך** סולם ארבעה עשר להתירו. פי' בקונטרס שצריך למשוך רגלי הסולם ארבעה מן הכותל ולא דק דכי משיך ליה י' טפחים נמי מן הכותל שהוא שיעור גובה הכותל יגיע ראש הסולם לראש הכותל דארבעה עשר הוא שיעור אלכסון של י' על י' דכל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא[ו] וכן פי' ר"ח: **רב** יוסף אמר י"ג ומשהו אביי אמר אפילו י"א ומשהו. ולא"ת אם תרחיק רגלי הסולם מן הכותל עשרה טפחים ולאש הסולם תסמוך לכותל על כרחך יהיה ראש הכותל גבוה מן הסולם יותר מטפח לרב יוסף ויותר משלשה טפחים לאביי שהרי אם לא היה הסולם אלא י' טפחים ממה נפשך הוה מתרחק יותר מד' טפחים שהרי יפול הסולם לגמרי לארץ וגם אין נראה לרב יוסף ואביי נמי נשען ראש הסולם לראש הכותל אלא שמקרבין רגלי הסולם יותר מלשמואל ולאביי יהיה קרוב לזקוף דלמה להן למינקט האי שיעורא ולמה הזכירו רב יוסף ואביי אותו משום דאלא נראה לר"י דלסימנא בעלמא נקטי הכי דלעולם צריך להרחיק הסולם כשיעור גובה שנשען על הכותל[ז] ושלא יהא גובה הכותל מן הסולם טפח לרב יוסף ולאביי שלשה טפחים כשיעור לבוד ולרב יוסף קפיד במשהו ושלש עשרה פחות שני חומשין שהוא אלכסון של ט' על ט' ולאביי במשהו ועשרה טפחים פחות חומש שהוא אלכסון ז' על ז':

אמר שמואל לא ידע כו'. אליבא דרב קאמר אבל שמואל גופיה סבר דסולם זקוף אינו ממעט דהא בעי סולם י"ד[ח]:

סולמות של בבל אין צריכין קבע. תע"ג אמין לסם ד' חוקין דכודגן קוכנן ולא כמו שפירש רבינו שמואל דהיינו סולם לורי דלעיל דאם כן לא ה"ל למימר סולמות של בבל[ט] ועוד דאהיא דלעיל ליכא מאן דפליג והכא אמרינן סולמות לא[י]:

מקק

יט א ב ג מיי' פ"ג מהל' עירובין הל' ו טוש"ע סימן שעב סעיף יב:
כ ד ה ו מיי' פי"ד מהלכות שבת הלכה ט:
ז [מיי' פט"ו מהל' שבת הל' ט טוש"ע א"ח סי' שנד סעי' ח]:
בא ח מיי' פ"ג מהל' עירובין הלכה ג טוש"ע א"ח סי' שעב סעיף מ:
כב ט י מיי' שם הלכה ז:
כג כ ל מיי' שם טור ש"ע שם סעיף יג:

רבינו חננאל (המשך)

ונעשה ככרמלית. ולא אמרן אלא בזמן שהיתה גבוה מן הקרקע ג' טפחים. אביי ורבא דאמרי מרשות היחיד אפי' גבוה ג' טפחים לא מידי הוא, כלומר אינו ממעט. רב אשי אמר אע"פ שאינה גבוה ג' אפשר (דלית) [דתלי] ביה מידי כגון מחצלת וממעט. א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי דאע"פ שאין גבוה היתד ג' טפחים חזי לאישתמושי ביה אפשר (דלית) [דתלי] ביה מידי. **אם** מלאו לזה עמוד כולו יתדות להשתמש בו מהו. א"ל לא שמינא לך הא דר' יוחנן בור וחוליתה מצטרפין לעשרה. אמאי והא לא קא משתמש ליה בבור, כמו החוליא שהבור רחב מלמטה והחוליא צרה. אלא מאי אית לך למימר דמנח מידי כגון מחצלת ומשוה הבור צר כמו החוליא ומשתמש, הכא נמי בעמוד שהוא מלא יתדות מנח מידי עליהו ומשתמש. כיון שאמר כי הסולמות ממעטין ומתירין לשתי החציריות לערב אחד, הוצרך שמואל לומר כמה יהא גובהו של סולם שהוא ממעט בכותל. ואמר כותל שגובהו י' טפחים צריך סולם י"ד טפחים גובהו. פי' כיון דקיימא לן כי עודף האלכסון על המרובע שני חומשין כדגרס' כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא. והסולם לעולם שאינו נסמך על הכותל לעלות בו אלא באלכסון, אבל זקוף אין דרך לעלות. ולפיכך אמר כותל י' צריך להיות סולם כדי גובהו של כותל, וישפיעהו כלפי חוץ באלכסון. ולפיכך צריך כדי גובה כל הסולם ויתרון אלכסונו. וכיון שהכותל י' טפחים וכל טפח צריך יתרון למידת דאלכסון שני חומשין, נמצא (ה)שיעור הסולם י' טפחים ושני חומשין לכל טפח, הרי י' טפחים ועשרין חומשין, עשרין חומשין הרי ד' טפחים, נמצא גובה הסולם י"ד טפחים. **רב** יוסף אמר אפי' י"ג טפחים ומשהו דיי. שאין דרך להשפיעו זה כולו. ופחות מטפח לא חשיב. אביי אמר אפי' אין בסולם אלא י"א ומשהו ומעמידו בראשו של כותל בפחות מג' וכל פחות מג' כלבוד דמי. וכאילו בראש הכותל הוא

לעזי רש"י

קבילי"א [קיבילי"א]. יתד, וו, זיז.

מוסף רש"י

בור וחוליתיה. סביביו וסך הכל גבוה י' מקרקעית הבור רה"י (לקמן צט:). **מצטרפין לעשרה.** לשויה הבור רשות היחיד ואם הוליא ממנו אוגן מוליא מייב (שבת צט.).

מוסף תוספות

א. לענין הזורק מרה"ר לתוכו. תוס' ר"פ. ב. כענין חדרין שהוא עמוק עשרה ורחב ד' שהוא רשות היחיד גמורה כדאיתא בפ"ק דשבת (ז:). ריטב"א. ג. לענין הנותן מרה"ר על פי הבור כלומר ע"ג החוליא. תוס' ר"פ. ד. דבור עצמו לא חשיב רשות היחיד. ריטב"א. [דאם רחב ד'] למה לי דמנח ביה מידי, תיפוק לי דכל כותל של רשות היחיד אפילו אינו רחב ד' דינו כרשות היחיד, וכדאמרינן בפרק הזורק [שבת צט:] לאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כ"ש. שם. ה. שיש בו גובה שיעור רשות היחיד ברוחב ד'. שם. דבאינה גבוה י' לא מיחייב נוטל ונותן על גבה. תוס' שבת צט. ד"ה מפיש. ו. הילכך נראה לפרש דקסבר דצריך למשוך רגלי הסולם עשרה מן הכותל כדי שיהיה משופע ונוח לעלות. תוס' הרא"ש. ז. ובהכי לא הוי זקוף. ריטב"א. ח. ולא דמי לאיצטבא משום דהתם רחב ד' על ד'. תוס' הרא"ש. ט. בכל מקום נמי. רשב"ם. י. אלא ודאי הכא בסולם המצרי מיירי שאין לו ארבעה חווקים, ואע"ג דבעלמא צריכין קבע, בבל שאני מפני שהם כבדים וכובדן קובען. תלמיד הרשב"ם.

רבינו חננאל

זיז היוצא מן הכותל והניח עליו סולם כל שהוא. כלומר אפי' אין בסולם ד', ממעט. ולא אמרנא אלא דאנחיה עליה דזיז, אבל אשווייה אשווייה לא ממעט, דאמרינן אפתויי הוא דקא מפתי ליה לזיז. פי' אם נתן הסולם בכותל עם הזיז, יש לומר הזיז הרחיב ואינו ממעט דהא לא משתמש בסולם זה על גבי הכותל, אלא הסולם לעלות בזיז הוא נותן בעת שנתנו בצד הזיז עם הכותל. אמר **רב** נחמן כותל י"ט טפחים גובהו זיז אחד ממעט אותו. כלומר נותנו למעלה בכותל בט' טפחים וחצי ונמצא בגובהה של כותל כט' טפחים וחצי ממרעט נשארו מן הכותל ט' טפחים אחרין וחצי טפח, כיון שאינן י' טפחים אינו אוסר. **אבל** אם גובהו של כותל עשרים טפחים אינו ממעטו אלא שני זיזין, זיז אחד ב' טפחים והסולם ממעטו, כאילו קרקע הוא עד אותו הזיז וצריך זיז אחר בעשרין. ויש אומרים סולם נתון על כל זיז וזיז. אמר רב חסדא והוא שהעמידן, אילו זיזין זה שלא כנגד זה והסולמות עליהן. ואם היו הזיזין רחבין ד' טפחים שיכול להשתמש בהן אין צריך. **אמר רב הונא** עמוד ברשות הרבים גבוה י' ורחב ד', ונעץ בו יתד כל שהו ממעט. ונעתק מרשות היחיד

ולא אמרן אלא דאותביה בהדיה. אלא ולאשו נסמך לכותל: **ארווחי ארוחיה.** לזיז ולא הוי האי סולם מתחתיו דרגא לזיז ואין כאן מיעוט שהוא מובדל מן הקרקע הרבה: **צריך זיז אחד להתירו.** בסולם כל שהוא והזיז יוצא באמצעיתו שאינו גבוה עשרה לא ממנו ולמטה ולא ממנו ולמעלה: **צריך שני זיזין.** אחד קודם עשרה תחתונים ואחד למעלה הימנו בתוך עשרה עליונים דאי הוה גבוה עשרה לא הוה קגי ליה בסולם כל שהוא מידי דהוה אכותל: **זה שלא כנגד זה.** שיוכל לקבוע סולם שני מזה לזה: **עמוד גבוה עשרה ברה"ר ורחב ד'.** רה"י הוא והנוטל ממנו והנותן על גביו חייב ואם נעץ בראשו יתד כל שהוא מיעטו לרחבו מארבעה ובטלו מתורת רה"י: **יתד.** קבילי"א בלע"ז: **ובגבוה.** היתד שלשה אצבע אם אינו גבוה שלשה כגבה דעמוד חשיב ולא ממעטו: **אפשר דהאי ביה מידי.** וכיון דחזי לתשמישתיה דעמוד מייהי חשיב ולא ממעטו: **מלאו כולו ביתדות.** לדיך דאמרת (חד) חד תשמישתיה הוא ולא ממעטו יתדות טובא מאי מי אמרינן כיון דלא משתמש בהאי רוחב לאו רוחב הוא: **בור וחוליתיה.** קרקע שבעולה מחפירת הבור והקיפו בו פי הבור סביב: **מצטרפת.** להשלים עשרה לעומק הבור לשוויה רה"י. וה"ה נמי דחלל הבור ועובי היקף החוליא מצטרפין להשלים ארבעה לרוחבו לחייב הנוטל מעל גב החוליא כלום ואת הנותן על גבה כדתנן בהזורק [שבת דף צט.] חוליא הבור והסלע שהן גבוהין עשרה ורחבין ארבעה הנוטל מהן והנותן על גבן חייב ומהיה יליף ר' יוחנן לטעמיה דאמר מאי אירייא דתני חוליא הבור והסלע ליתני הבור והסלע אלא הא קא משמע לן דהבור וחוליתיה מצטרפין לעשרה וכי היכי דשמעינן מינה לגובה שמעינן מינה נמי דמצטרפין לפותיא דהא קתני ורחבין ארבעה. והאי דנקט הכא לדר' יוחנן ולא נקט מתני' משום דבמתני' לא תני לירוף בהדיה: **ואמאי.** הוי גגה דחוליא רה"י הא לא חזו ארבעה דידיה לתשמישתיה מפני החלל שהוא מהן: **אלא מאי אית לך למימר דמנח מידי.** כגון דף או אבן על פיה ומשתמש: **הכא נמי.** מניח דף ארבעה או שוטח בגד על היתדות ומשתמש עליו בנחת: **סולם ארבעה עשר.** שצריך למשוך רגלי הסולם ארבעה מן הכותל לפי שאין סולם זקוף נוח לעלות: **אפילו י"ג ומשהו.** שכשתמשוך רגליו מן הכותל ארבעה לא יהא ראשו נמוך מן הכותל טפח וכיון דלא הוי טפח ליתא לן בה: **אחד עשר ומשהו.** שכשתרחיק רגליו ארבעה יהא ראשו נמוך מן הכותל פחות משלשה וכלבוד דמי: **שבעה ומשהו.** דס"ל כרב דאמר לקמן סולם זקוף ממעט ואי זקיף ליה מגיע לפחות מג' לראש הכותל: **אמר רב סולם זקוף ממעט גמרא.** שמעתי מרבותי וטעמא לא ידענא דהא אין נוח לעלות: **מידי דהוה אחילטבא על גבי אילטבא.** שהן מכוונות ואמרן לעיל[ג] דממעטין: **דקלים שבבבל.** פיסקי דקלים של בבל שהייתן סמוך לכותל למעטו אין צריך לקובען בקרקע ואע"ג דדבר הייטל הוא דתורת כלי עליהן דלאויין למושב אפ"ה כבידן קובען אין בא אדם ונוטלן וכן סולמות: **סולם.** כל שהוא מכאן וסולם כל שהוא מכאן אלו ואין בשייהן לא בזה שני טפחים ולא בזה שני טפחים רוחב וקבע קשין של תבואה כעין חוזקין מזה לזה להשלימן לארבעה מהו: **אין לך הרגל עולה.** בקשים ותמס עליית הרגלים באמצע סולם הוא וזה אין לאו לכך: **קשין מלאן ומלאן.** להשלים רוחבו לארבעה מהו: **הרי לך הרגל עולה.** בסולם ולאויין הקשין לאחוז היד בהן ולעלות בסולם:

מקק

סמוך, הילכך בי"א ומשהו דיי לו. רב הונא בריה דרב יהושע אמר אפי' ז' ומשהו. קסבר אפי' סולם זקוף ממעט וכל פחות מג' כלבוד דמי הילכך בד' טפחים ומשהו סגיא. אמר **רב סולם זקוף ממעט ולא** ידענא מאי טעמא. כלומר והלא אין דרך בני אדם לעלות כך. וא"ל שמואל מידי דהוה אאיצטבא של גבי איצטבא שהן זקופות וממעטות. דקלין שבבבל וסולמות שבבב[ב]ל אין צריך לקבען, אלא כיון שנתנו על גבי הכותל ממעטין שכבידן קובען הואיל ואין ניטלין בשבת מפני הכובד שלהן. **בעא מיניה רב יוסף מרבה** סולם מיכן וסולם מיכן וקשין באמצע, בין ב' הסולמות מהו. ופשט ליה אין כף הרגל עולה בהן וממעטת.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות